

## ટ્રેક નં. ૧૩ : શુદ્ધનયનો વિષય શુદ્ધ આત્મા વિષે

\* શુદ્ધનયનો વિષય શુદ્ધ આત્મા અનુભવાય છે? શુદ્ધ આત્મા કેવો છે? પર્યાયવાળો કે પર્યાય વગરનો. તે તો સ્વાનુભૂતિ વિભૂષિત ભગવતી ચંપાબેનશ્રી જ સમજાવી શકે છે.

\* માંગલિક :

\* ભક્તિ : મુનીન્દ્ર, ઈન્દ્ર વા નરેન્દ્ર, પાદ વૃંદ પૂજી હૈ, સુશુદ્ધ સિદ્ધ ધ્યાવતે, જુ દુષ્ટ કર્મ ધૂજી હૈ, ભયે જુ જન્મ મરણ, નાશિકે જો ત્રિપુરારી હો, સુશુદ્ધ કાજ માંહી પ્રભુ આપ હી સુસાર હો.

\* પ્રશ્ન : શુદ્ધ નય કિસકો કહતે હૈ ? ઔર ક્યા સ્વરૂપ હૈ ?

● ઉત્તર : શુદ્ધ નય જો શુદ્ધ સ્વરૂપ આત્માકા હૈ. આત્માકા જો શુદ્ધ સ્વરૂપ હૈ ઉસકી અનુભૂતિ કરના વો શુદ્ધ નય હૈ. ઉસકો શુદ્ધનય કહતે હૈ. જો દ્રવ્ય જૈસા હૈ, વૈસી અનુભૂતિ, નિર્વિકલ્પ સ્વરૂપમેં ઠરના ઉસકો શુદ્ધ નય કહતે હૈ. ઔર દ્રવ્યદૃષ્ટિસે જૈસા દ્રવ્ય હૈ વૈસી ઉસકી પરિણતિ જો કાયમ ચલતી હૈ. ઉસકો ભી શુદ્ધનય કહતે હૈ.

\* પ્રશ્ન : કાયમ અનાદિ અનન્ત (શુદ્ધનય હોતા હૈ ?)

● ઉત્તર : કાયમ અનાદિ અનન્ત. જો સમ્યક્દૃષ્ટિકો કાયમ જો દ્રવ્યદૃષ્ટિકી પરિણતિ ચલતી હૈ, દ્રવ્યકી સ્વાનુભૂતિમય શુદ્ધનય સ્વાનુભૂતિમેં જો શુદ્ધનય પેલા ઈ ઉસે 'શુદ્ધનય છોડના મત' ઐસા કહા હૈ. શુદ્ધનય છોડવાથી મિથ્યાદર્શન આવી જશે ઈસલિયે શુદ્ધનય કભી નહીં છોડના. ઈસલિયે સમ્યક્દૃષ્ટિકો દ્રવ્યદૃષ્ટિ હોતી હૈ ઉસકી પરિણતિ કાયમ ચલતી હૈ, ઉસકા ઉપયોગ તો બહાર જાતા હૈ. પરિણતિ તો કાયમ ચલતી હૈ. ઉસકો ભી શુદ્ધનય કહતે હૈ.

\* પ્રશ્ન : એ જ્ઞાનધારા, બરાબર ચલતી હૈ ?

● ઉત્તર : જ્ઞાનધારા હી જ્ઞાનધારા બરાબર ચલતી હૈ. ઉસકો

ભી શુદ્ધનય કહેતે હે. એક દ્રવ્યકો લક્ષમે લેકર, ઉસકી જો પરિણતિ ચલતી હે ઉસકો ભી શુદ્ધનય કહેતે હે. ઉસકે સાથ પર્યાયકી અનુભૂતિ હોતી હે. શાંતિકા વેદન હોતા હે એ શુદ્ધનય હે. દૂસરી શુદ્ધનય હે. શુદ્ધ દ્રવ્યકા અનુભવ હોતા હે. શુદ્ધકા અનુભવ વો હી શુદ્ધનય, જો નિર્વિકલ્પ અનુભૂતિ હે ઉસકો ભી શુદ્ધનય કહેતે હે. જો નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિ હે વો છૂટ નહીં જાતી હે. દ્રવ્યદૃષ્ટિકી પરિણતિ જો હે વો છૂટતી નહીં. સમ્યક્દૃષ્ટિકો નિરંતર ચલતી હે ઓર સ્વાનુભૂતિ—શુદ્ધ દ્રવ્યકી સ્વાનુભૂતિ, નિર્વિકલ્પ અનુભૂતિ હોતી હે. વો નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિ સે મોક્ષ હોતા હે. એસા ભી ઉસકા અર્થ નીકલતે હે. નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિ હો જો મુક્તિકા માર્ગ હે એસા કહેતે હે કિ સ્વાનુભૂતિ મુક્તિકા માર્ગ હે. એટલે કે શુદ્ધનય હી મુક્તિકા માર્ગ હે. ‘શુદ્ધનય છોડના નહીં’ ઉસકો કહેતે હે કી નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિકો ભી શુદ્ધનય કહેતે હે.

\* પ્રશ્ન : શુદ્ધ ઉપયોગકે સમય શુદ્ધનય કહતે હે ઓર જ્ઞાનધારાકે સમય ભી શુદ્ધનય હે ?

● ઉત્તર : જ્ઞાનધારા કે સમય ભી શુદ્ધનય હે.

\* પ્રશ્ન : ઉત્પાદ-વ્યયકી પર્યાય ?

● ઉત્તર : હાં, ઉત્પાદવાલી પર્યાય. દૃષ્ટિકા વિષય તો જો શાશ્વત દ્રવ્ય હે ઉસકે પર લક્ષ ઉસકા હે. પરિણતિ જો ઉત્પાદ, વ્યયવાલી પરિણતિ. નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભવમે ભી ઉત્પાદ, વ્યય તો હોતા હે. ઈસમે ભી ઉત્પાદ વ્યય છૂટ નહીં જાતા હે. જેસે સિદ્ધ ભગવાનકા અનુભવ વેસી નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિ સિદ્ધ ભગવાનમે ભી ઉત્પાદ, વ્યય ઓર નિર્વિકલ્પ અનુભવમે ભી ઉત્પાદ, વ્યય હોતા હે. પરંતુ ઉસકી દૃષ્ટિ એક દ્રવ્ય પર હી હે. વેદન ઉસકો શુદ્ધ હોતા હે. વેદન શુદ્ધ આત્માકી પરિણતિકા—શુદ્ધ પરિણતિકા વેદન હોતા હે ઈસલિયે ઈસે હી શુદ્ધ પરિણતિ કહેતે હે. ઈસલિયે ઉસકો શુદ્ધ નામ વિષય ઓર વિષયી દોનોં એક જ હે શુદ્ધનયકા.

\* प्रश्न : विषयको और विषयी दोनोंको शुद्धनय कहेते हैं ?

● उत्तर : विषय और विषयी दोनोंको शुद्धनय कहेते हैं और उसको त्यागना नहीं है और उसको अक उसकी परिणति करना, उसका अनुभव करना वो शुद्ध नय.

\* प्रश्न : उसकी परिणतिको भी नहीं त्यागना, जो विषय है उसको भी नहीं त्यागना ? ये दोनों साथमें है ?

● उत्तर : उसकी परिणतिको भी नहीं त्यागना, उसके विषयको भी नहीं त्यागना, निर्विकल्प अनुभूतिको भी नहीं त्यागना वो भी मुक्तिका मार्ग है. वो तीन यीज मुक्तिका मार्ग है.

\* प्रश्न : तो ये केवणज्ञानकी पर्यायकी बात तो नहीं ?

● उत्तर : केवणज्ञानकी बात नहीं, ये तो नय है.

\* प्रश्न : क्योंकी ये तो साधक की बात है ?

● उत्तर : साधककी बात है.

\* प्रश्न : ये तो यौथे से शुरू हो जाती है ? यौथेसे बार तक होती है ?

● उत्तर : हा, यौथे से बार. यौथे से केवणज्ञान नहीं होने तक.

\* प्रश्न : तो ये शुद्ध परिणति तो निरंतर रहेती है ? और ये शुद्ध उपयोग जो है वो कभी कभी कभी होता है. दोनोंका नाम शुद्धनय है?

\* उत्तर : निर्विकल्प अनुभूतिको भी समयसारमें शुद्धनय कहेनेमें आया है और शुद्ध परिणतिको भी शुद्धनय कहा है. दोनों नय है.

\* प्रश्न : त्रिकाणी द्रव्यको भी शुद्धनय कहा. त्रिकाणी द्रव्यको भी कहीं शुद्धनय कहा ना ?

● उत्तर : शुद्धनयके विषयको शुद्धनय कहते हैं त्रिकाणी द्रव्य तो कायम है. पण त्रिकाणी द्रव्य तो दृष्टि करने योग्य है तो उत्पाद,

વ્યયવાલી પર્યાયકો શુદ્ધનય કહતે હે એમ નહીં. ઉસકા જો વિષય હે ને વો ત્રિકાળી દ્રવ્ય હે ઉસકો જો વિષય કરતા હે જો દૃષ્ટિ વો દૃષ્ટિ પરિણતિ ઉસકો શુદ્ધનય કહતે હે. ઓર નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિમેં ઉત્પાદવાળી પર્યાય આ જાતી હે પણ દૃષ્ટિ તો દ્રવ્ય ઉપર હે. વેદન પર્યાયકા હે. ઈસલિયે દ્રવ્ય ઓર પર્યાય પરિણતિ દોનોં મિલકર શુદ્ધનય. નિર્વિકલ્પ સ્વાનુભૂતિમેં તો ઉત્પાદ ઓર ત્રિકાળી દ્રવ્ય ઈસીકો શુદ્ધનય કહતે હે પરંતુ જો કાયમ ચલતી હે ના વો તો એક દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ ઉસકો શુદ્ધનય કહતે હે.

\* પ્રશ્ન : જૈસે ધારાવાહી ચલતી હૈ ?

● ઉત્તર : હા. ધારા ચલતી હૈ, હા ઉસકી ધારા નીકલતી હૈ. ધારા ચલતી હૈ ના ત્રિકાળ ઈસકો કાયમ ચલતી હૈ ઉસકો શુદ્ધનય કહતે હૈ. ઉસમેં તો સ્વાનુભૂતિમેં તો દૃષ્ટિ તો શાશ્વત ત્રિકાળી દ્રવ્ય પર હૈ ઓર વેદન ઉસકા પર્યાયમેં હૈ.

\* પ્રશ્ન : શુદ્ધનયનો વિષય એવો શુદ્ધ આત્મા. એનું સ્વરૂપ કેવું છે તે જરા સમજાવજો.

● ઉત્તર : શુદ્ધનયનો વિષય એવો શુદ્ધ આત્મા અનાદિ અનંત શાશ્વતો છે. એ શાશ્વતો આત્મા ઈ શુદ્ધ નયનો વિષય છે. એમાં ભેદ ને બધું ગૌણ થઈ જાય છે. શુદ્ધનયની અંદર એક ચૈતન્યદ્રવ્ય ઈ અખંડપણે આવે એમાં બધા ભેદભાવ ગૌણ થઈ જાય છે. જ્ઞાનમાં બધું જણાય છે. આત્મામાં જ્ઞાન છે, દર્શન છે, ચારિત્ર છે. જ્ઞાન અભેદને જાણે, જ્ઞાન ભેદને જાણે, જ્ઞાન ગુણ, પર્યાય બધાને જાણે છે. દૃષ્ટિનો વિષય એક ચૈતન્ય—એમાં સામાન્ય. એમાં બધા વિશેષોને ગૌણ કરીને એક જ્ઞાયક ઉપર દૃષ્ટિ કરે. ઈ શુદ્ધ નયનો વિષય છે. એક જ્ઞાયકને લક્ષમાં લે છે. એમાં બીજા વિચારો કરતો નથી. આ જે અનાદિ અનંત અસ્તિત્વ છે, આ ચૈતન્ય અસ્તિત્વ—ચૈતન્યનું અસ્તિત્વ તે જ હું છું. બીજા કોઈ ઉપર દૃષ્ટિ કરતો નથી. બીજે ક્યાંય રોકાતો નથી. ભેદ ભાવમાં રોકાતો નથી. હું કોણ છું? એમ વિચાર

કરતો નથી આ એક ચૈતન્યનું અસ્તિત્વ તે જ હું છું' એમ દૃષ્ટિને એના ઉપર થંભાવીને પુરુષાર્થ કરે.

\* પ્રશ્ન : પ્રમત અને અપ્રમત એનાથી જે રહિત કીધો એવો જે જ્ઞાયકભાવ. પ્રમત અને અપ્રમતમાં શુભ અને અશુભ એ બંને ભાવથી રહિત કીધો જ્ઞાયકભાવ, વિકારીભાવ અને શુદ્ધ પર્યાયથી રહિત છે એમ શુદ્ધ ઉપયોગ જ્ઞાયકભાવ તે હું ?

● ઉત્તર : વિકારી પર્યાય એમાં બે શુભાશુભભાવ બેય આવી જાય છે. શુભાશુભ ભાવથી રહિત હું જ્ઞાયકભાવ છું. 'શુભ અને અશુભભાવ બેયથી રહિત હું એક જ્ઞાયકભાવ'. જેમાં પ્રમત કે અપ્રમતના ભેદ પણ નથી. જેમાં અશુદ્ધતા તો દૂર રહો પણ શુભાશુભભાવ પ્રમત અપ્રમતના ભેદ જે છે ઈ ભેદ એમાં સાધકદશામાં. એ ભેદના વિકલ્પ પણ સાધકદશામાં જે આવે છે. પણ સાધકદશામાં 'જે હું જ્ઞાન છું, દર્શન છું, ચારિત્ર છું કે પ્રમત કે અપ્રમત' ઈ જાતના વિકલ્પો પણ હું નથી. 'હું જ્ઞાયક છું, પ્રમત અપ્રમતના, જે ભેદ પડે સાધકદશાના એટલો પણ હું નથી, હું તો જ્ઞાયક છું.' એકલા અશુભથી એમ નહીં બેયથી જુદો છે. એ પોતાનો સ્વભાવ છે. જેમાં પ્રમત અપ્રમત બેયથી જુદો એમ આવે, એમાં શુભભાવ તો આવી જાય, સાધકદશાના ભેદ પણ જેમાં દૂર થાય 'હું એકલો', દ્રવ્યદૃષ્ટિ જ મુખ્ય લીધી છે. પ્રમત-અપ્રમતના ભેદ પણ નથી. છદ્દા, સાતમા, ગુણસ્થાને. ઠેઠ સુધીના જે ભેદ ગુણસ્થાનના પડે એ ભેદ પણ જ્ઞાયકમાં નથી, હું તો એક જ્ઞાયકભાવ છું, એવા અર્થ ત્યાં છે. હું દ્રવ્યદૃષ્ટિએ પૂરો છું એમ આચાર્યદેવ પ્રમત અપ્રમત દશામાં જૂલે છે. પ્રમત અપ્રમતના ભેદ પડે ઈ પણ મારામાં નથી. હું તો જ્ઞાયક છું. પ્રમત અપ્રમત પણ સાધકદશા તો વચ્ચે આવ્યા વગર રહેતી નથી. પણ એ મારી દૃષ્ટિમાં નથી એમ. બેય ભાવ ભેગા આવી જાય છે. શુભ અને અશુભ. સાધકદશાની અધૂરી પર્યાય પૂરતો પણ હું નથી. ત્યાં શુભાશુભ ભાવ તો આવી જ જાય. અધૂરી પર્યાય

જેટલો એ હું નથી હું તો પૂરો જ્ઞાયક છું.

\* પ્રશ્ન : પ્રમત નથી, અપ્રમત નથી. હું એક જ્ઞાયકભાવ છું. જે પ્રમત નથી અપ્રમત નથી, એક જ્ઞાયકભાવ છું ?

● ઉત્તર : પ્રમત પણ નથી. અપ્રમત પણ નથી. એક જ્ઞાયકભાવ છું. દૃષ્ટિ તો આચાર્યદેવ બતાવે. છદ્ધા-સાતમે ગુણસ્થાને ઝૂલતા મુનિરાજ—કુંદકુંદ આચાર્યદેવ છે, તો પણ કહે છે કે આ પ્રમતદશા કે અપ્રમતદશા એ બેય દશાથી રહિત હું તો એક જ્ઞાયકભાવ છું. બેય પર્યાયના ભેદો છે. દૃષ્ટિ તો ત્યાં કરવાની, આચાર્યદેવ એ સમ્યક્દર્શનની ભૂમિકા એનાથી આગળ ગયા ચારિત્રની ભૂમિકા, મુનિની દશામાં છે. છદ્ધે, સાતમે વારંવાર એને સ્વાનુભૂતિ પ્રગટ થાય છે. નિર્વિકલ્પ દશા એ મુનિરાજને કુંદકુંદ આચાર્યદેવ જે મુનિરાજને છદ્ધે, સાતમે ગુણસ્થાને અંતર્મુહૂર્તના અંતર્મુહૂર્તમાં કાળમાં સ્વાનુભૂતિ પ્રગટ થાય. ક્ષણ, ક્ષણમાં ક્ષણે અંતર આવે. ક્ષણે બહાર આવે ત્યાં વિચારો શુભના જે આવે છે. શાસ્ત્ર લખવાના દેવના કે ગુરુના.

\* પ્રશ્ન : આ બધાને વિકલ્પ કહેવાય ?

● ઉત્તર : એ વિકલ્પ, બહાર આવે ઈ વિકલ્પ જ છે, જે શુભભાવ આવે ઈ વિકલ્પ જ છે. અને અંતરમાં જાય. વિકલ્પ છૂટીને નિર્વિકલ્પ દશા, વિકલ્પ છૂટી જાય અને નિર્વિકલ્પ દશા થાય કોઈ વિકલ્પ રહે જ નહીં. (એ શુદ્ધનય)

\* પ્રશ્ન : દ્રવ્યાર્થિકનયકે વિષયભૂત પદાર્થકા વિચાર કરતે કરતે અહંપણા આને પર અપને આપ જ્ઞાન હો જાતા હૈ ?

● ઉત્તર : દ્રવ્યાર્થિક દૃષ્ટિમાં દ્રવ્ય ચૈતન્ય અનાદિ અનંત—એસા દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ કરનેસે જોરસે ઔર જ્ઞાયકકી પરિણતિકી દેઢતા હોનેસે વિકલ્પ છૂટ જાતા હૈ, પર ઈસકી ઉગ્રતા હોની ચાહીયે. જ્ઞાયકકી ધારાકી ઉગ્રતા, ભેદજ્ઞાન હોના ચાહીયે. એ દ્રવ્યાર્થિક દૃષ્ટિ 'મૈં દ્રવ્ય હૂં, વિભાવ મૈં નહીં, ચૈતન્ય અનાદિ અનંત શુદ્ધ આત્મા છું.'

ऐसा द्रव्य उपर दृष्टि करनेसे ज्ञायकता प्रगट होती है, ये ज्ञायककी परिणतिकी द्रव्यता होनेसे विकल्प छूट जाता है. (ये शुद्धनय)

\* प्रश्न : शुद्धनयात्मक ज्ञान हुआ तो द्रव्य पर्याय बिनाका ग्रहण करना पडा ?

● उत्तर : द्रव्य पर्याय बिनाका ग्रहण क्या करे ? ज्ञान सभका होता है. अनुभूतिसे पडेले उसकी प्रतीत यथार्थ होती है. विकल्प छूटनेसे पडेले मति, श्रुतसे निर्णय करता है के 'में' यैतन्यस्वभाव, ज्ञायकस्वभाव अे में' हूं. इसकी प्रतीती दृढ होती है. इसका ज्ञान दृढ होता है. उसकी लीनता दृढ हो तो विकल्प छूट जाता है. अे स्वरूप आयरण यारित्र होनेसे विकल्प छूट जाता है. शास्त्रमें आता है के मति, श्रुतसे निर्णय होता है कि 'में' ज्ञायक हूं,' मति श्रुतमें अपना स्वरूप तरङ्ग उपयोगकी लीनता होनेसे विकल्प छूट जाता है.

\* प्रश्न : अनुभूतिमें तो प्रमाणात्मक ज्ञान हो जाता है ? अनुभूतिसे अेक समय पडेले जो मुमुक्षु ध्यान करता है उस समय प्रमाणा ज्ञान तो जनता नहीं है तो नयात्मक ज्ञानमें जो द्रव्य आया तो पर्याय बिनाका आया ?

● उत्तर : इसके पडेले ली नय और प्रमाणा दोनोंका ज्ञान रहेता है और स्वानुभूतिमें ली नय और प्रमाणा दोनों रहेता है. उसको शुद्धनयकी अपेक्षा शुद्ध कडनेमें आता है. प्रमाणा ली कडनेमें आता है. स्वानुभव में तो इसको ली नय और प्रमाणा दोनों है. उसके पडेले ली नय और प्रमाणा दोनों है. अेक नय नहीं.

\* प्रश्न : दृष्टिका विषयमें पर्यायका अभाव? पर्याय बिनाका द्रव्य लिया गया है ?

● उत्तर : दृष्टिके विषयमें पर्याय बिनाका द्रव्य आया पण ज्ञान साथमें रहेता है. दृष्टिके विषयमें पर्याय बिना द्रव्य आया तो ली ज्ञानमें सभ आता है. दृष्टि और ज्ञान दोनों साथमें रहेता है. अे ज्ञान अेसा सम्यक्ज्ञान है. प्रमाणा ज्ञान अेसे प्रमाणा ज्ञान इसका

કાંઈ જરૂરિયાત નહીં હે, એસા પ્રમાણ જ્ઞાન નહીં યે ભી સમ્યક્જ્ઞાન હે. દૃષ્ટિ જૈસે સમ્યક્ હે, વૈસે જ્ઞાન ભી સમ્યક્ હે. જ્ઞાન ભી કાર્ય કરતા હે. દૃષ્ટિ ભી કાર્ય કરતી હે. દોનોં કાર્ય કરતે હે. દૃષ્ટિ મુખ્ય રહેતી હે તો ભી જ્ઞાન ઉસકે સાથમેં રહેતા હે.

\* પ્રશ્ન : નિર્વિકલ્પ કાળે જ્ઞાનીને શુદ્ધનયનું આલંબન રહે છે કે નહીં ? અને જો રહેતું હોય તો નયનું પ્રયોજન સિદ્ધ થયા પછી નિર્વિકલ્પ અવસ્થામાં અસ્ત થઈ જાય છે. તે કથન સાર્થક કેવી રીતે ?

● ઉત્તર : નય એટલે વિકલ્પાત્મક નય નથી. ત્યાં નિર્વિકલ્પ અવસ્થામાં વિકલ્પવાળી નય ઉભી નથી રહેતી. નયો વિલીન થઈ જાય. નયની લક્ષ્મી ક્યાંય ચાલી જાય છે. નિક્ષેપના સમૂહો, પ્રમાણ અસ્ત થઈ જાય છે. એ બધી વિકલ્પાત્મક નય અને વિકલ્પાત્મક પ્રમાણ અનુભવમાં તે નથી. વિકલ્પવાળું નથી પણ નય એટલે અનુભૂતિના અર્થમાં એને પોતાના દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ તો જેમ છે એમ દ્રવ્ય ઉપર જે દૃષ્ટિ ગઈ અને ઈ તરફની પરિણતિ થઈ એ એમને એમ છે. માટે ઈ અપેક્ષાએ દ્રવ્ય ઉપર તો દૃષ્ટિ છે જ માટે એને શુદ્ધનય કહો કે આત્માની અનુભૂતિ કહો બધું એક છે. સમયસારમાં આવે છે કે શુદ્ધ નય એટલે જે શુદ્ધ આત્માને ગ્રહણ કર્યો તે રૂપે શુદ્ધ પરિણતિ થઈ. જેવો આત્મા છે અને દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ તો એમનેમ છે. પણ ઈ નિર્વિકલ્પ છે. વિકલ્પવાળી નય ત્યાં. કે 'હું શુદ્ધ છું, આ પર્યાય છે' એવી જાતનો કોઈ વિકલ્પ નથી પણ શુદ્ધ આત્મા જે રીતે છે ઈ રીતે એની પરિણતિ છે. શુદ્ધ આત્મા ઉપર દૃષ્ટિ એની થંભી ગઈ છે. શુદ્ધ આત્મા તરફ જ પરિણતિએ જે લક્ષમાં લીધું, ત્યાં જ એની પરિણતિ સ્થિર છે. ત્યાં જ એની દૃષ્ટિ સ્થિર છે. દૃષ્ટિએ જે લક્ષમાં આત્માને લીધો અને પર્યાય જે પરિણતિ પ્રગટ થઈ નિર્વિકલ્પ અવસ્થામાં ઈ પરિણતિ છે. એટલે ઈ અપેક્ષાએ શુદ્ધનય છે પણ વિકલ્પવાળી નય નથી. નિર્વિકલ્પ નય છે.

\* પ્રશ્ન : શુદ્ધનયનું જોર છે ઈ વખતે ?

● ઉત્તર : હા, શુદ્ધનયનું જોર છે.

\* પ્રશ્ન : જે નિરંતર વર્તે છે ?

● ઉત્તર : એ નિરંતર છે. ઈ શુદ્ધ આત્મા તરફ દૃષ્ટિ છે ઈ તો એમનેમ છે અને જ્ઞાન પણ સાથે છે. બેય એને જાણે છે, એ શુદ્ધ આત્માને શુદ્ધ પરિણતિને બેયને જ્ઞાન જાણે છે. જ્ઞાન એ સાથે છે, આનંદની અનુભૂતિ, જ્ઞાન એના ગુણો બધાને જ્ઞાન જાણે છે. દૃષ્ટિ અને જ્ઞાન બેય કામ કરે છે એ નિર્વિકલ્પરૂપે છે કોઈ અપેક્ષાએ જોર આવ્યું ઈ નય આ નિર્વિકલ્પ છે. વિકલ્પવાળી નથી. ઈ નય એને છૂટતો નથી.

\* પ્રશ્ન : લડાઈમાં હોય તો ઈ નય છૂટતો નથી ?

● ઉત્તર : ઈ નય છૂટતો નથી, દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ ગઈ ઈ નય છૂટતો નથી.

\* પ્રશ્ન : જે આગમમાં કથન છે કે આત્મા પરમાત્મારૂપે હુઆ ? એટલે શું ?

● ઉત્તર : એ મૂળ છે

પ્રશ્ન : સામાન્યમેં આખી વસ્તુ કેવી ?

ઉત્તર : ભલે ઈ આખી એટલે પર્યાય એમાં ગૌણ થાય છે, પર્યાય જુદી નથી પડી જતી. પણ ગૌણ થાય છે. પણ સામાન્ય જે કાયમ ટકનારી છે. એ મૂળ છે, મૂળ વસ્તુ છે. સામાન્ય એમાં બે આત્મા જુદા નથી. એક જ છે. સામાન્ય અને વિશેષ બે આત્મા જુદા નથી. સામાન્ય અનાદિ અનંત છે. પર્યાય પણ વસ્તુનું સ્વરૂપ છે. દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાય બધી વસ્તુ છે. પણ ઈ પર્યાય છે અંશરૂપ, ભેદરૂપ. ઈ ટકતી નથી, બદલાય છે. ગુણ છે. ગુણભેદ, લક્ષણ ભેદ છે. આખું લેવાનું. પણ આખી જે વસ્તુ છે સામાન્ય ઈ વસ્તુ આખી છે. ઈ મૂળ વસ્તુ છે. ઈ અસલ છે. આલંબન એનું લેવાનું છે. આ બધું એનું સ્વરૂપ છે. પર્યાય છે, ગુણ છે ઈ બધું.

\* પ્રશ્ન : શુદ્ધનયનો વિષય અંશરૂપ હોવા છતાં તે પરિપૂર્ણ છે? આત્મામાં એક અંશ પરિપૂર્ણ થઈને રહેતો હોય તો બીજા અંશને શૂન્ય થવું પડે તો આ વાત કૃપા કરીને સમજાવશો.

● ઉત્તર : ગુરુદેવે એ બધું સ્પષ્ટ કરીને ખૂબ સમજાવ્યું છે દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયનું સ્વરૂપ. દ્રવ્યનો એક અંશ પરિપૂર્ણ થઈને રહે છે પણ ઈ શાશ્વતો અંશ છે. દ્રવ્ય પોતે શાશ્વત છે અને પર્યાય છે એ પલટતો અંશ છે. એ પલટતા અંશ ઉપર દૃષ્ટિ હોતી નથી પણ જે શાશ્વતો અંશ છે, દ્રવ્યનો જે શાશ્વતો ભાગ છે એના ઉપર દૃષ્ટિ એનો વિષય કરે છે ને તે પરિપૂર્ણ એટલે શક્તિએ પરિપૂર્ણ છે, પ્રગટરૂપે પરિપૂર્ણ નથી. શક્તિમાં પરિપૂર્ણ છે. માટે શક્તિએ પરિપૂર્ણ હોવાથી એમાં કાંઈ વિરોધ આવતો નથી. એક પલટતો અંશ છે. અને એક શાશ્વતો અંશ છે. એ શાશ્વતો અંશ એ દ્રવ્ય પોતે છે. અને પર્યાય છે ઈ દ્રવ્યદૃષ્ટિમાં ગૌણ થઈ જાય છે. માટે એમાં વિરોધ આવતો નથી. દ્રવ્યદૃષ્ટિ એનો વિષય કરે છે અને જ્ઞાનમાં એ બધું જણાય છે. જ્ઞાનમાં એ બધું— દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય એ બધું જ્ઞાનમાં જણાય છે. ઈ પરિપૂર્ણ એટલે શક્તિરૂપ પરિપૂર્ણ છે. જો પ્રગટ પરિપૂર્ણ હોય તો એમાં વિરોધ આવે, પ્રગટ પરિપૂર્ણ નથી. શક્તિરૂપે પરિપૂર્ણ છે. અને શાશ્વત છે માટે દૃષ્ટિ એનો વિષય કરે છે. અને શાશ્વતા અંશ ઉપર જ જોર દઈને તે આગળ જાય છે. જે શાશ્વત હોય એના ઉપર દૃષ્ટિ થંભે છે. પલટતા ઉપર દૃષ્ટિ થંભતી નથી. દૃષ્ટિ ઈ પર્યાયને ગૌણ કરે છે અને જ્ઞાનમાં એ બધું જણાય છે એટલે બીજા અંશને કાંઈ શૂન્ય થાવું પડતું નથી. એ તો દ્રવ્યનું સ્વરૂપ જે છે તે છે. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય. દ્રવ્યદૃષ્ટિ એનો વિષય કરે છે. માટે શક્તિરૂપે પરિપૂર્ણ છે. એમાં કાંઈ વિરોધ નથી એમાં કાંઈ એને શૂન્ય થાવું પડતું નથી. દૃષ્ટિનો વિષય છે. શ્રદ્ધા બરાબર કરે છે. એના ઉપર કે જે શાશ્વત છે. એના આશ્રયે જ પર્યાય પ્રગટ થાય છે. જેને શૂન્ય થાવું પડતું

નથી. ઉલટાની નિર્મળ પર્યાયો પ્રગટ થાય છે. એનો આશ્રય લેવાથી નિર્મળ પર્યાયો પ્રગટ થાય છે. એક શ્રદ્ધા પરિપૂર્ણ દ્રવ્યનો વિષય કરે છે એ દ્રવ્યદૃષ્ટિ પર્યાયને ગૌણ કરે છે. એના આશ્રયે પર્યાયો પ્રગટે જેમ શ્રદ્ધા હોય ત્યાં, પણ ચારિત્ર બાકી રહે છે. એમાં કાંઈ વિરોધ આવતો નથી. પહેલા શ્રદ્ધા પરિપૂર્ણ થાય એટલે કે દ્રવ્યદૃષ્ટિ પરિપૂર્ણ હોય છે અને ચારિત્ર બાકી રહે છે. એવો ક્રમ પડે છે. માટે એમાં કાંઈ વિરોધ આવતો નથી. દ્રવ્યદૃષ્ટિના બળે જ આગળ જવાય અને તે શક્તિરૂપ છે માટે એમાં કાંઈ વિરોધ આવતો નથી. વસ્તુનું સ્વરૂપ જ એવું છે.

જય હો. વિજય હો. ભગવતી માતનો જય હો.

### જીવ શાને ફરે છે

જીવ શાને ભમે છે સંસારમાં,  
તું તો સિદ્ધ સમાન પરમાત્મા.  
તને શોભેના ગતિઓમાં જાવા, (૨).. હાં જાવા  
તું તો પરિપૂર્ણ પરમાત્મા. વિષયોની છોડ અભિલાષા.... (૨)  
તું આવી જા આત્મશરણમાં. પાપ-પુણ્યના ખેલ ખલકમાં (૨)  
છોડી જવાનું એક પલકમાં ગુરુ સમજાવે કરૂણા લાવી (૨)...હાં લાવી  
તું સમજી લે જીવ સયાને મહાવીર દેવ, સન્મતિ આપો, હાં આપો  
મારા ભવના દુઃખડા કાપો..તું ભ્રાંતિના તોડને તાળા..(૨) હાં તાળા...  
તારા જાયે મિથ્યાત્વના જાળા.....